

В.І. Луц, канд. техн. наук, доцент, О.В. Лазаренко канд. техн. наук, М.А. Наливайко (Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

ПРОЕКТ СМУГИ ВОГНЕВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЖЕЖНИКІВ-ГАЗОДИМОЗАХИСНИКІВ

В статті проаналізовано підготовку пожежників – газодимозахисників, вимоги нормативних документів при підготовці рятувальників, небезпечні фактори пожежі, що впливають на них, складнощі в організації гасіння пожеж та обґрунтовано доцільність створення смуги вогневої-психологічної підготовки для проведення тренувань особового складу підрозділів ДСНС України в умовах максимально наближених до пожежі, наведено елементи вогневої-психологічної смуги, зображено послідовність вправ, які повинні виконувати пожежники -газодимозахисники при проходженні смуги вогневої-психологічної підготовки, наведено статистику пожеж за останні роки в Україні.

Ключові слова: пожежник-газодимозахисник, тренування, смуга вогневої психологічної підготовки.

Постановка проблеми. Попри високий рівень розвитку науки та техніки, значний рівень підготовки особового складу Державної служби України з надзвичайних ситуацій, що бере свій початок з підготовки у вузах (ліцєях, училищах) профільних установ, і триває постійно вже при безпосередній роботі, питання вдосконалення практичних навиків пожежогасіння рятувальників залишається відкритим. Потребу в цьому доводять статистичні дані (табл.1) [1].

Таблиця 1

Статистичні дані про пожежі за 2000 – 2013 роки

Рік	Кількість пожеж	До попереднього року %	В тому числі кількість пожеж		Кількість загиблих осіб	Прямі збитки, тис. грн
			у містах	у сільській місцевості		
2009	44013	– 5,3	27707	16306	3190	480885
2010	62207	24,3	39886	22321	2819	655396
2011	60790	3,07	37810	22980	2869	828958
2012	71443	11,08	44961	26482	2751	860070
2013	61114	– 14,5 %.	39701	21413	2494	710863

Як бачимо з наведених у таблиці даних, за останні роки відбувається збільшення кількості пожеж (порівняно з 2009 роком). Зростає не лише їх кількість, але й максимальна температура, ускладнюється планування будівель, збільшується поверховість об'єктів тощо. Все це потребує як фізичної підготовки, так і психологічної стійкості пожежників-газодимозахисників під час ведення оперативних дій.

Для підготовки газодимозахисників в гарнізонах оперативно-рятувальної служби створюються навчально-тренувальні комплекси ГДЗС, які використовуються для підготовки газодимозахисників в умовах максимально наближених до реальних умов пожежі. Згідно з „Настановою з організації газодимозахисної служби в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України” у кожному гарнізоні обласного рівня, в містах Києві та Севастополі мають бути споруджені і оснащені необхідним обладнанням стаціонарні теплодимокамери та навчально-тренувальні комплекси [2]. Однак, на даний час в Україні немає нормативних документів, які б чітко регламентували вимоги до тренувальних комплексів, смуг вогневої психологічної підготовки, порядок їх комплектування, функціонування та використання. Тому виникає проблема у методичному забезпеченні при підготовці проекту смуги вогневої психологічної підготовки пожежників -газодимозахисників з чітким зазначенням її складових та порядку використання.

Постановка задачі та шляхи її розв'язання. Психологічна підготовка особового складу ДСНС України є необхідною складовою підготовки та тренувань перед початком практичної роботи в підрозділах як для молодих, так і для досвідчених працівників підрозділів. Адже лише наполегливими тренуваннями та фізичними навантаженнями можливо підтримувати стійкий морально-психофізіологічний стан працівника ДСНС України в постійній готовності до виконання своїй прямих функційних обов'язків – гасіння пожеж, проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт тощо. Така підготовка здійснюється: на навчально-тренувальних комплексах, на полігонах і вогневих смугах психологічної підготовки в умовах, максимально наближених до реальних, що виникають при гасінні пожеж.

На даний час, як зазначалось вище, в Україні не регламентуються умови до смуг вогневої психологічної підготовки та вправ, що повинні на них виконуватися. Тому є необхідність розглянути ці питання детальніше.

Виклад основного матеріалу. Пожежники-газодимозахисники зобов'язані не менше одного разу на місяць проходити практичні тренування в захисних дихальних апаратах (далі ЗДА) на свіжому повітрі та не менше одного тренування на квартал у непридатному для дихання середовищі [2].

Вогнева смуга психологічної підготовки – набір спеціальних елементів, розташованих на певній території і призначених для розвитку у пожежників (газодимозахисників) морально-психологічних і вольових якостей, здатності оперативно мислити, вміння контролювати свої дії та швидко приймати рішення в складній обстановці пожежі або НС.

Розглянувши проекти вогневих смуг психологічної підготовки пожежників, які використовувались за часів СРСР, доходимо висновку, що на цих смугах неповною мірою враховано навантаження газодимозахисника під час роботи на пожежі.

Виходячи з рівня фізичної і тактичної підготовки пожежників – газодимозахисників, а також з урахуванням реальних умов роботи (висота підйому і спуску, маса вантажів і т.ін.) необхідно підбирати вправи для проходження вогневої смуги. Проект вогневої смуги психологічної підготовки (далі смуга) пожежників-газодимозахисників запропоновано науково-педагогічними працівниками кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт ЛДУ БЖД, яка має переваги перед уже існуючими, завдяки додатковим вправам на снарядах, а саме переходами: по колоді, з перешкодами через складні геометричні форми, по горизонтальній ручній драбині, по рухомій підлозі.

Смуга має довжину 80-90 метрів; П-подібну форму. Територія вогневої смуги має тверде покриття і огорожу. При виборі снарядів для вогневої смуги психологічної підготовки були враховані такі основні критерії: значимість снарядів для психофізіологічної підготовки пожежників-газодимозахисників, безпека виконання вправи на них та види чергувань навантаження на організм людини. Проведений аналіз роботи газодимозахисників під час ліквідації пожеж та надзвичайних ситуацій показує, що 38% від виконаної роботи є важке навантаження, а 50% припадає на середнє (рис. 1). Відповідно при проектуванні смуги, снаряди підбиралися таким чином, щоб по чергово здійснювалося середнє та важке навантаження на організм пожежника.

Рис. 1. Навантаження на пожежника -газодимозахисника під час роботи на пожежі

Згідно з вимогами „Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України” підготовка пожежників-газодимозахисників має проводитись з постійним контролем працюючих, можливістю негайного реагування при виникненні надзвичайної ситуації (наприклад, при дезорієнтації працюючого, погіршення самопочуття і т.д.), а також з умовами максимально наближеними до реальних [3].

На підставі цього запропоновано вогневу смугу вогневої психологічної підготовки (рис. 2), на якій будуть відпрацьовуватись такі вправи:

1) перехід по горизонтальній естакаді (для розвитку рівноваги, вестибулярного апарату пожежника – необхідний навик для роботи на висотах, розбирання та розкриття конструкцій);

2) підйом та спуск маршовими сходами (значна кількість пожеж стається у багатоповерхових будинках та будинках висотою понад 26,5 м; тому, навик руху маршовими сходами є вкрай необхідним. Також на цьому етапі знизу під горизонтальною площадкою передбачаю металеву посудину, де буде підпалено легкозаймисту речовину (бензин або дизельне паливо) з метою вироблення стресостійкості;

3) підйом та спуск по вертикальній драбині (дуже часто рятування людей, зокрема з висоти, відбувається за допомогою пожежних автодрабин: вміння швидко та вправно рухатися по вертикальних драбинах є вкрай важливим навиком);

4) перехід по колоді (для розвитку рівноваги);

5) лаз в горизонтальній трубі (робота у замкненому просторі є невід’ємною складовою пожежогасіння та рятування людей. Відомі непоодинокі випадки загибелі пожежників у каналізаційних колодязях, у підвалах тощо. Основною причиною було порушення правил безпеки праці, психологічна дезорієнтація, страх. Тому навик роботи у замкненому просторі є ключовим у підготовці пожежника-газодимозахисника);

6) перехід з перешкодами через складні геометричні форми (під час пожежі відбувається обвалення конструкцій, що потребує підвищеної уваги пожежників-газодимозахисників);

7) перехід по горизонтальній ручній драбині (тут вправа зосереджена на фізичну підготовку);

8) перехід по рухомій підлозі (для розвитку рівноваги та психологічної стійкості).

Початок проходження смуги відбувається за командою керівника заняття. Пожежник по чергово виконує вправи на смугі. Закінчується проходження смуги тим, що пожежник-газодимозахисник бере пожежний рукав діаметром 51 мм, який змотаний у подвійну скатку, розмотує його на всю довжину. Один кінець під’єднує до вмонтованого патрубка зі з’єднувальною головкою діаметром 51 мм, інший – до пожежного ствола РСК-50, бере ствол та фінішує.

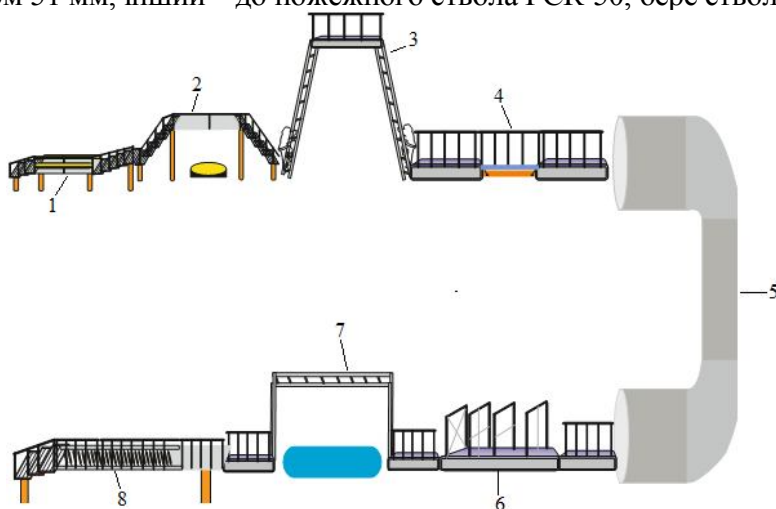

Рис. 2. Загальний вигляд смуги вогневої психологічної підготовки:

1 – перехід по горизонтальній естакаді; 2 – підйом та спуск маршовими сходами; 3 – підйом та спуск по вертикальній драбині; 4 – перехід по колоді; 5 – лаз в горизонтальній трубі; 6 – перехід з перешкодами через складні геометричні форми; 7 – перехід по горизонтальній ручній драбині; 8 – перехід по рухомій підлозі

До занять на смузї допускаються особи, які пройшли навчання в обсязі початкової підготовки та склали залік з дисциплін „підготовка газодимозахисника” та „підготовка пожежного-рятувальника” і мають допуск до самостійної роботи в захисних дихальних апаратах на стисненому повітрі.

Всі види тренувань виконуються особовим складом у захисному одязі і спорядженні (в касці із захисним склом, крагах (брезентових рукавицях)) і в захисних дихальних апаратах.

Керівник занять перед початком занять повинен: а) проінструктувати особовий склад про порядок виконання вправ; б) встановити єдиний сигнал оповіщення людей про небезпеку; в) опитати особовий склад про стан здоров'я; г) перевірити справність елементів смуги; д) провести розминку особового складу; е) на більш складних етапах виконання вправ виставити страхувальників.

Тренування на вогневій смузї психологічної підготовки доцільно проводити два рази на рік, як з рядовим так і з начальницьким складом в ході поведення тактико-спеціальних навчань.

Висновки. Отже на думку авторів:

- необхідно провести монтаж смуги та дослідити на кожному її елементі час та важкість проходження;
- на базі проведених дослідів розробити нормативний документ, який регламентує вимоги до смуг та методик проведення тренувань пожежників-газодимозахисників;
- запропонована смуга вогневої психологічної підготовки дасть змогу якісно поновому підійти до процесу підготовки пожежників-газодимозахисників і забезпечить високий рівень підготовки та психологічної стійкості до оперативних дій під час гасіння пожеж та ліквідації надзвичайних ситуацій;
- при виконанні вправ на цій смузї у пожежників-газодимозахисників буде формуватись психологічна стійкість до небезпечних факторів пожежі, а вправи чергуватимуться залежно від виду навантаження: легке, середнє, важке та дуже важке;
- крім цього вправи можуть виконуватись пожежниками як без захисного дихального апарата, так і включеним у ЗДА.

Список літератури:

1. Аналіз масиву карток обліку пожеж(Pog_Stat) за 2010 - 2013 року – К.: Укр НДІ ЦЗ ДСНС України. Режим доступу:<http://undicz.mns.gov.ua/content/statistics.html>.

2. Наказ МНС України №1342 від 16.12.2011 року „Настанова з організації газодимозахисної служби в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України”.

3. Наказ МНС України від 07.05.2007 № 312. „Про затвердження Правил безпеки праці в органах і підрозділах МНС України”.

В.И. Луц, А.В. Лазаренко, М.А. Наливайко

ПРОЕКТ ПОЛОСЫ ОГНЕВОЙ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ПОЖАРНИКОВ – ГАЗОДЫМОЗАЩИТНИКОВ

В статье проанализирована подготовка пожарных-газодымозащитников, требования нормативных документов при подготовке спасателей, опасные факторы пожара, влияющие на них, сложности в организации тушения пожаров и обоснована целесообразность создания полосы огневой психологической подготовки для проведения тренировок личного состава подразделений ДСНС Украины в условиях максимально приближенных к пожару, приведены элементы огневой психологической полосы, изображена последовательность упражнений, которые должны выполнять пожарне-газодымозащитники при прохождении полосы огневой психологической подготовки, приведена статистика пожаров за последние годы в Украине.

Ключевые слова: пожарный-газодымозащитник, тренировки, полоса огневой психологической подготовки.

**MODELLING OF THE FIRE ZONE FOR PSYCHOLOGICAL TRAINING
OF FIREFIGHTERS – SMOKE DIVERS**

The article dwells upon training of firefighters – smoke divers, the requirements of regulations in preparing rescuers, fire hazards that affect them, the difficulties of firefighting and the necessity of establishing fire zones for psychological preparation of the contingent of SES units of Ukraine in conditions as close as possible to the real one was justified; the elements of fire zone were illustrated showing the sequence of exercises that need to be performed by firefighters – smoke divers while passing the fire zone; the statistics of recent fires in Ukraine was given.

Key words: firefighter-smoke diver, training, fire zone for psychological training.

